บทที่ 2

การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน กล่าวคือ ขั้นแรกเป็น "โครงการนำร่อง" โดยผู้วิจัยสำรวจศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จากงานวิจัยที่นักวิจัยต่าง ๆ ได้รวบรวมไว้ ทั้งนี้เพื่อจะคัดเลือกหน่วยออรรถมาใช้ใน "โครงการนำร่อง" ซึ่งจะได้กล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป ส่วนขั้นที่สองเป็นการดำเนินงานวิจัยศึกษาเปรียบเทียบศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้ซึ่งพูดในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา อันประกอบด้วยการสร้างรายการหน่วยออรรถ การคัดเลือกผู้บอกภาษา และการเก็บข้อมูลภาคสนาม

2.1 <u>การดำเนินการวิจัยขั้นแรก</u>

เนื่องจากยังไม่เคยมีผู้ใดศึกษาเปรียบเทียบศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้มาก่อน การทำ "โครงการนำร่อง" จึงเป็นสิ่งจำเป็นยิ่ง เพื่อ

1. ช่วยให้ผู้วิจัยทราบว่า ในบริเวณที่ต้องการศึกษาวิจัยนั้นมีการใช้คำศัพท์แตกต่างกันบ้างหรือไม่

2. ช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการคัดเลือกหน่วยออรรถที่จะนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาในโครงการวิจัยขั้นต่อไป

การดำเนินงานของ "โครงการนำร่อง" ผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1.1 <u>การคัดเลือกหน่วยออรรถทดสอบ</u> ผู้วิจัยได้สำรวจศัพท์ภาษาไทยถิ่นใต้จากงานวิจัยต่อไปนี้

ก) ระบบเสียงในภาษาถิ่นตำบลเทพกษัตรีย์ อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต ของ ไสว เรืองวิเศษ

ข) ระบบหน่วยเสียงในภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช ของ วิไลวรรณ ดำรักษ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค) ความแตกต่างระหว่างภาษากรุงเทพฯ และภาษาสงขลา ของ วิจินตน์ ฉันทะวิบูลย์

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ผู้วิจัยพบว่ามีบางหน่วยอรรถที่แทนด้วยคำศัพท์เพียงคำเดียว และมีบางหน่วยอรรถที่แทนด้วยคำศัพท์มากกว่า 1 คำ ตัวอย่างเช่น หน่วยอรรถ "มะเขือพวง" แทนด้วยคำศัพท์ต่อไปนี้คือ <u>เขือข้อย</u> <u>เขือเทศ</u> <u>เขือก้อย</u> <u>เขือแว้ง</u> <u>เขือเมือง</u> และ<u>เขือตูน</u> เป็นต้น ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยอรรถทดสอบขึ้นจำนวน 80 หน่วยอรรถ[1] ซึ่งเป็นหน่วยอรรถที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันสำหรับใช้เป็นเครื่องมือสำรวจดูความแตกต่างของศัพท์ในบริเวณที่ต้องการศึกษาวิจัย

เหตุที่จำกัดหน่วยอรรถทดสอบไว้เพียง 80 หน่วยอรรถเท่านั้น เพราะผู้วิจัยเห็นว่าเป็นจำนวนที่เหมาะสม ไม่มากหรือน้อยจนเกินไป ทั้งนี้ได้คำนึงถึงเวลาที่ใช้ในการออกสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาแต่ละคนด้วย หน่วยอรรถจำนวนดังกล่าวจะใช้เวลาประมาณ 30 – 45 นาทีต่อผู้บอกภาษาจำนวน 1 คน ซึ่งคาดว่าจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยที่ผู้บอกภาษาจะไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายหรือเหนื่อยนัก

2.1.2 <u>ผู้บอกภาษา</u> เนื่องจากเป็นโครงการนำร่องที่ต้องการหาข้อมูลให้ได้โดยเร็วที่สุดในเวลาอันจำกัด ผู้วิจัยจึงไม่เดินทางไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลาด้วยตนเอง แต่ได้พยายามหาผู้บอกภาษาที่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดเหล่านั้น ซึ่งปัจจุบันอาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรี[2] โดยถือว่าผู้บอกภาษาเป็นตัวแทนของภาษาถิ่นจังหวัดนั้น ๆ ทั้งนี้ไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องอายุ เพศ อาชีพ และการศึกษา ดังมีรายนามผู้บอกภาษาดังนี้

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ นายคำรง บุตรเริ่ม และนายเอกรัตน์ เพชรศักดิ์

---

[1] ดูหน่วยอรรถที่มีอักษร "ร" ในภาคผนวก

[2] เพราะผู้วิจัยรับราชการอยู่ที่จังหวัดกาญจนบุรี

จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ นายจรัล สารรักษ์ และ นางเจียม ภักดีบุญ

จังหวัดสงขลา ได้แก่ นายประสม มูสิกะชาติ และ นายสำราญ ขวัญเกื้อ

2.1.3 การสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา ผู้วิจัยได้นำหน่วยอรรถทดสอบจำนวน 80 หน่วยอรรถที่เตรียมไว้ (ตามที่กำหนดในข้อ 2.1.1) ไปสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้ง 3 จังหวัด โดยดำเนินการดังนี้

ก) วิธีการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ในการถาม หรือการอธิบายประกอบคำถาม และบางหน่วยอรรถก็ได้เตรียมอุปกรณ์ ของจริง หรือ ภาพประกอบ ในการสอบถามศัพท์ด้วย เช่น

ตัวอย่าง - การสัมภาษณ์หน่วยอรรถ "ป้า"

ผู้วิจัย : พี่สาวของแม่ เรียกว่าอย่างไร

ผู้บอกภาษา สฎ. : เรียกว่า "แม่ใหญ่"

ผู้วิจัย : พี่สาวของพ่อก็เรียกว่า "แม่ใหญ่" เหมือนกันใช่ไหม

ผู้บอกภาษา สฎ. : ไม่ใช่ พี่สาวของพ่อต้องเรียกว่า "ป้า"

ตัวอย่าง - การสัมภาษณ์หน่วยอรรถ "ตูน"

ผู้วิจัย : (เอา "ตูน" ไปให้ดู) ยายรู้จักผักชนิดนี้ไหม

ผู้บอกภาษา นศ. : ออ...รู้จัก แกงส้ม[1] อร่อยมาก

ผู้วิจัย : ยายเรียกว่าอะไร

ผู้บอกภาษา นศ. : "อ้อดิบ" ก็เรียก "ออกดิบ" ก็เรียก แต่เด็กรุ่นหลัง ๆ มักจะเรียกว่า "อ้อดิบ" คนแก่ๆ รุ่นยายเท่านั้นถึงจะเรียกว่า "ออกดิบ"

---

[1]หมายถึง แกงเหลือง แต่ชาวไทยถิ่นใต้จะเรียกว่า แกงส้ม

ตัวอย่าง – การสัมภาษณ์หน่วยอรรถ "(เผ็ด) จี๋"

ผู้วิจัย : ปกติคุณชอบทานอาหารรสจัดไหม เช่น เปรี้ยวจัด หวานจัด เค็มจัด หรือเผ็ดจัด

ผู้บอกภาษา สช. : ชอบมาก ถ้าแกงเผ็ดละก็ต้องให้เผ็ดหวิ้ว ถึงจะอร่อย

ผู้วิจัย : "เผ็ดหวิ้ว" ที่บอกน่ะ หมายถึงเผ็ดจี๋จนหูอื้อเลยใช่ไหม

ผู้บอกภาษา สช. : ใช่

ข) วิธีบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยจดบันทึกข้อมูลโดยใช้วิธีถ่ายทอดเสียงด้วยตัวอักษรและรูปวรรณยุกต์ของภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งนี้เพื่อเป็นการประหยัดเวลาในการสัมภาษณ์ อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่พบหน่วยอรรถซึ่งมีรูปแปรของศัพท์ซึ่งไม่อาจจดบันทึกด้วยตัวอักษรธรรมดาได้ ก็จะเปลี่ยนไปใช้วิธีการจดบันทึกด้วยสัทอักษรแทน

2.1.4 ผลของการสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาทั้ง 3 จังหวัด สรุปผลได้ดังนี้

ก) มีบางหน่วยอรรถที่แทนด้วยคำศัพท์ที่แตกต่างกันในภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา ดูหน่วยอรรถ (ก) 1.24, (ก) 11.84, 3.11 และ 4.74 ในภาคผนวก เป็นต้น

ข) มีบางหน่วยอรรถที่แทนด้วยคำศัพท์คำเดียวกัน โดยไม่มีรูปแปรในภาษาถิ่นทั้งสาม ดูหน่วยอรรถ (ข) 1.121, (ข) 1.122, (ก) 2.5 และ 10.36 ในภาคผนวก เป็นต้น

ค) มีบางหน่วยอรรถที่แทนด้วยคำศัพท์คำเดียวกัน แต่มีรูปแปร[1] ดูหน่วยอรรถ (ก) 1.3, (ก) 1.75 (ข) 1.117 และ 8.4 ในภาคผนวก เป็นต้น

---

[1]ดูคำจำกัดความในบทที่ 1 หน้า 13.

จากการศึกษาศัพท์ใน "โครงการนำร่อง" นี้ทำให้ผู้วิจัยทราบว่าภาษาไทยถิ่นใต้ที่พูดกันในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา มีทั้งศัพท์ที่ใช้เหมือนกันและต่างกัน และจากการตรวจสอบศัพท์เหล่านั้นพบว่าศัพท์ที่ใช้ในภาษาถิ่น-นครศรีธรรมราชเหมือนกับภาษาถิ่นสงขลา มากกว่าภาษาถิ่นสุราษฎร์ธานี

2.2 การดำเนินการวิจัยขั้นที่สอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามลำดับคือ

2.2.1 การสร้างรายการหน่วยออรรถ มีขั้นตอนดังนี้

ก) การกำหนดหมวดหมู่หน่วยออรรถ แนวความคิดและวิธีการเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้มาจากงานวิจัยของไสว เรืองวิเศษ (2520) ซึ่งได้รวบรวมหน่วยออรรถในภาษาถิ่นตำบลเทพกษัตรีย์ใช้ในชีวิตประจำวันไว้เป็นหมวดหมู่ และเรียงหน่วยออรรถที่ศึกษาตามลำดับอักษรไทย (รวมทั้งสิ้น 2,048 หน่วยออรรถ) ผู้วิจัยเห็นว่าวิธีการดังกล่าวมีข้อดีคือ สะดวกต่อการสร้างรายการหน่วยออรรถในแง่ของการเพิ่มหรือลดจำนวน และง่ายต่อการตรวจสอบหน่วยออรรถในการวิเคราะห์ศัพท์ สำหรับการแยกหมวดกริยาและคำขยายนั้นผู้วิจัยได้อาศัยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน[1] (2525) เป็นหลัก

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสร้างรายการหน่วยออรรถขึ้น โดยการจำแนกเป็นหมวดหมู่เช่นเดียวกับไสว ซึ่งมีจำนวน 16 หมวดด้วยกัน คือ

หมวดที่ 1 คำเรียกชื่อส่วนต่าง ๆ ในร่างกายคน สัตว์ และพืช

ก. ชื่อส่วนต่าง ๆ ในร่างกายคนและสัตว์

ข. ชื่อส่วนต่าง ๆ ของพืช

---

[1] ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525.

หมวดที่ 2 เครือญาติและสรรพนาม

ก. เครือญาติ

ข. คำสรรพนาม

หมวดที่ 3 คำเรียกเครื่องนุ่งห่มและเครื่องประดับ

หมวดที่ 4 คำเรียกเครื่องมือเครื่องใช้ทั่วไปและเฉพาะถิ่น

หมวดที่ 5 พืชและสัตว์ในท้องถิ่น

ก. พืช

ข. สัตว์

หมวดที่ 6 สิ่งที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ

ก. ดินฟ้าอากาศและสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ

ข. ทิศทาง

ค. กาลเวลา

หมวดที่ 7 คำที่ใช้เรียกเวลา วัน และปี

ก. คำเรียกเวลา

ข. คำเรียกวัน และปี

หมวดที่ 8 คำจำนวนนับ

หมวดที่ 9 คำเรียกชื่ออาหารและเครื่องดื่ม

ก. อาหารคาว

ข. ของหวาน

ค. เครื่องดื่ม

หมวดที่ 10 ชื่อโรคและอาการผิดปกติในร่างกาย

หมวดที่ 11 คำกริยา

ก. คำกริยาทั่วไป

ข. กริยาเฉพาะพระภิกษุ

I16342327

หมวดที่ 12 คำขยาย

ก. คำขยายบอกลักษณะอาการ

ข. คำขยายบอกกำหนด

ค. คำขยายบอกจำนวนประมาณ

ง. คำขยายเวลา

จ. คำขยายแสดงคำถาม

หมวดที่ 13 คำบุพบท

หมวดที่ 14 คำลักษณะนาม

หมวดที่ 15 คำที่ใช้เกี่ยวกับความเชื่อ ศาสนา และพิธีกรรมต่าง ๆ

หมวดที่ 16 เบ็ดเตล็ด

ข) การกำหนดจำนวนหน่วยอรรถ

เนื่องจากการศึกษาศัพท์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะเปรียบเทียบศัพท์ใน 3 จังหวัด (สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา) จึงได้กำหนดจำนวนหน่วยอรรถที่ใช้ในการศึกษาไว้ 2500 หน่วยอรรถ[1] แต่ระหว่างเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้บอกภาษาได้ให้ข้อมูลที่ละเอียดมาก กล่าวคือ มีหลายหน่วยอรรถที่ใช้คำศัพท์แตกต่างกัน ถ้าหากมีความแตกต่างในเรื่องของขนาดใหญ่/เล็ก (ดูหน่วยอรรถ 4.16, 4.17, 4.20, 4.21, 4.50 และ 4.51 ในภาคผนวก เป็นต้น) หรือถ้าหากมีความแตกต่างในรายละเอียดอื่น ๆ (ดูหน่วยอรรถ (ก) 11.45, (ก) 11.46, (ก) 11.167, (ก) 11.168, (ก) 12.188 และ (ก) 12.189 ในภาคผนวก เป็นต้น) ผู้วิจัยจึงเพิ่มจำนวนหน่วยอรรถจากจำนวนที่กำหนดไว้เดิม เพราะยึดเกณฑ์ที่ว่า

---

[1] ไม่เคยมีผู้ใดศึกษาเปรียบเทียบศัพท์ในภาษาไทยถิ่นใต้มาก่อน ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์นี้ขึ้นเอง เพราะคาดว่าเป็นจำนวนที่มากพอสำหรับการศึกษาเปรียบเทียบศัพท์ในภาษาถิ่นทั้งสาม

เป็นคนละหน่วยความหมาย[1] ฉะนั้นการเก็บข้อมูลในการศึกษาศัพท์ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รายการหน่วยอรรถรวมทั้งสิ้น 2,602 หน่วยอรรถ

ค) <u>การคัดเลือกหน่วยอรรถ</u> ผู้วิจัยได้พิจารณาคัดเลือกหน่วยอรรถที่ทำการศึกษาจากงานวิจัยต่อไปนี้ คือ

ระบบเสียงในภาษาถิ่นตำบลเทพกษัตรีย์ อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ของไสว เรืองวิเศษ

ความแตกต่างระหว่างภาษากรุงเทพฯ และภาษาสงขลา ของวิจินต์ ฉันทะวิบูลย์

ระบบเสียงในภาษาถิ่นนครศรีธรรมราช ของวิไลวรรณ ดำรักษ์

การใช้คำและการเรียงคำในภาษาถิ่นใต้ : ชุมพร และนครศรีธรรมราช ของเปรมจิต ชนะวงศ์

พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ 2525 ของสถาบันทักษิณคดีศึกษา

<u>เกณฑ์การพิจารณาคัดเลือก</u> ได้แก่

1. ไม่ศึกษาหน่วยอรรถที่เป็นสำนวน หรือคำแสลง เช่น สำนวนที่หมายถึงตาย "กลับบ้านเก่า" ตรงกับสำนวนในภาษาไทยถิ่นใต้ว่า "หลบหลัง" หรือสำนวนที่หมายถึงการไว้เชิง "เล่นตัว" ตรงกับสำนวนในภาษาไทยถิ่นใต้ว่า "ยักหนกยักท่า" เป็นต้น

2. ไม่ศึกษาหน่วยอรรถที่เป็นคำอุทาน เช่น คำแสดงความประหลาดใจ ตกใจ "อ้าว" ตรงกับภาษาไทยถิ่นใต้ว่า "หว้า" เป็นต้น

3. ไม่ศึกษาหน่วยอรรถที่เป็นคำสันธาน[2] เช่น เพราะฉะนั้น ดังนั้น เป็นต้น

---

[1]ดูคำจำกัดความ "หน่วยอรรถ" ในบทที่ 1 หน้า 12.

[2]เปรมจิต ชนะวงศ์ ได้ศึกษาวิเคราะห์การใช้คำและการเรียงคำในภาษาไทยถิ่นใต้ พบว่าคำประเภทนี้เป็นคำไม่จำเป็นในภาษาไทยถิ่นใต้ และมีใช้น้อย

4. ไม่ศึกษาหน่วยอรรถที่เป็นคำลงท้าย (Final particles) เช่น "ไปนะ/ไปเถอะ" ตรงกับ "ไปตะ" ในภาษาไทยถิ่นใต้ เป็นต้น

5. ไม่ศึกษาหน่วยอรรถที่เป็นคำขานรับ เช่น "ขา" และ "จ๋า" เป็นต้น

6. ไม่ศึกษาหน่วยอรรถที่มาจากภาษาอื่นซึ่งมิใช่ภาษาถิ่น ยกเว้นหน่วยอรรถที่ผู้บอกภาษาได้ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกับหน่วยอรรถอื่น ๆ ที่เป็นภาษาถิ่นของตน ผู้วิจัยจึงจะนำมาศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ด้วย เช่น "ลิปสติก" และ "เน็คไท" เป็นต้น

สำหรับหน่วยอรรถที่ใช้ใน "โครงการนำร่อง" จำนวน 80 หน่วยอรรถนั้น ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการดำเนินการวิจัยขั้นที่สองด้วยทั้งหมด

2.2.2 การคัดเลือกผู้บอกภาษา การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้เดินทางไปเก็บข้อมูลภาคสนามในจังหวัดที่ต้องการศึกษาวิจัย แต่ใช้วิธีเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้บอกภาษาที่ได้คัดเลือกไว้เป็นตัวแทนของภาษาถิ่นแต่ละจังหวัด ซึ่งผู้บอกภาษาดังกล่าวได้อาศัยอยู่ในจังหวัดกาญจนบุรีเช่นเดียวกันกับผู้วิจัย เหตุผลที่ใช้วิธีนี้

ประการแรก เนื่องมาจากมีข้อจำกัดในเรื่องของเวลาและทุนทรัพย์ที่ใช้ในการศึกษา

ประการที่สอง ผู้วิจัยเชื่อว่าถ้าสามารถหาผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติดีพอ และเชื่อถือได้ตามหลักเกณฑ์ทางภาษาศาสตร์ ผลของการศึกษาก็จะมีคุณภาพดีเท่า ๆ กับการเดินทางไปศึกษาด้วยตนเอง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดคุณสมบัติของผู้บอกภาษาไว้ดังนี้

ก) ภูมิลำเนาและการโยกย้าย ผู้บอกภาษาทุกคนต้องเป็นผู้ที่เกิด เติบโต และตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องถิ่นที่ต้องการศึกษาวิจัยเป็นเวลาอย่างน้อย 20 ปี และไม่เคยโยกย้ายไปอยู่ที่อื่นนอกจากจังหวัดกาญจนบุรีเท่านั้น ระยะเวลาของการย้ายต้องไม่เกิน 5 ปี ในการโยกย้าย มิตร หรือมารดา หรือญาติพี่น้องของผู้บอกภาษาได้ย้ายมาด้วย และยังคงมีการใช้ภาษาถิ่นของตนพูดจาสื่อสารในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยเห็นว่าข้อกำหนดดังกล่าวทำให้มั่นใจได้ว่าผู้บอกภาษายังคงรักษาภาษาถิ่นเดิมของตนได้อยู่

ข) <u>เพศ</u> ผู้วิจัยใช้ผู้บอกภาษาที่เป็นเพศชายทั้งหมด ทั้ง ๆ ที่คนส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่า ภาษาของผู้หญิงน่าที่จะรักษาลักษณะทางภาษาของท้องถิ่นไว้ได้มากกว่าภาษาของผู้ชาย เพราะผู้หญิงมักอยู่แต่ในหมู่บ้านไม่ไปไหน ผู้วิจัยเห็นด้วยกับเหตุผลดังกล่าว แต่ก็มีความเห็นแตกต่างอยู่ว่า ในเรื่องคำศัพท์ผู้ชายน่าจะเป็นผู้บอกภาษาได้ดีกว่าผู้หญิง เพราะผู้ชายมีประสบการณ์ และความสนใจในสิ่งแวดล้อมกว้างขวางกว่า กล่าวคือ โดยธรรมชาติผู้ชายเป็นเพศที่ชอบผจญภัย และไม่ต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนเพื่อดูแลความเรียบร้อยภายในบ้านเพราะถือกันว่าเป็นภาระหน้าที่ของแม่บ้าน จึงมีโอกาสออกไปยิงนกตกปลา ล่าสัตว์ ฉะนั้นการเก็บข้อมูลสอบถามศัพท์เกี่ยวกับพืชและสัตว์ในท้องถิ่น หรือในเรื่องเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ทั่วไปและเฉพาะถิ่น ผู้ชายจะสามารถให้ข้อมูลได้ดีกว่า หรือในเรื่องเกี่ยวกับศาสนาและพิธีกรรมต่าง ๆ ผู้ชายก็ยังคงเป็นเพศที่ให้ข้อมูลได้ดีกว่าอยู่นั่นเองเพราะเป็นเพศที่ต้องบวชเรียน

ค) <u>อายุ</u> ผู้บอกภาษาสำหรับการวิจัยครั้งนี้มีอายุระหว่าง 35 ปี ถึง 37 ปี และเคยบวชเรียนมาแล้วทุกคน ผู้วิจัยเลือกผู้บอกภาษาที่มีอายุในช่วงดังกล่าว เพราะ ประการแรก ผู้วิจัยสนใจศึกษาภาษาปัจจุบัน ส่วนประการที่สอง เห็นว่าผู้ที่อยู่ในวัยนี้เหมาะสมที่สุดที่จะใช้ศึกษาศัพท์ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากมีความคล่องแคล่วว่องไวในการตอบคำถามต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาในการเก็บข้อมูล ถ้าหากผู้บอกภาษาอายุน้อยเกินไป (ต่ำกว่า 30 ปี) ย่อมไม่เหมาะสำหรับการศึกษาประเภทนี้ เพราะอยู่ในวัยที่พร้อมที่จะรับวัฒนธรรมต่างถิ่น และอาจจะได้รับอิทธิพลของภาษาไทยมาตรฐานอยู่มาก

ง) <u>การศึกษา</u> ผู้บอกภาษาในการวิจัยครั้งนี้ได้รับการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับอนุปริญญา แต่ไม่สูงกว่าปริญญาตรี โดยทั่วไปแล้วผู้วิจัยส่วนใหญ่จะไม่นิยมเลือกผู้ที่มีการศึกษาสูงเช่นนี้เป็นผู้บอกภาษา เพราะมีข้อเสียอยู่ว่า ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงย่อมมีโอกาสจะได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยมาตรฐานมากกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาไม่เกินภาคบังคับ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่า แม้จะมีข้อเสียดังกล่าว แต่ในเรื่องของการศึกษาคำศัพท์ การที่ผู้บอกภาษามีการศึกษาสูงมีข้อดีอยู่บางประการ กล่าวคือ

จะสามารถเข้าใจปัญหาหรือคำถามที่ผู้วิจัยซักถามได้อย่างรวดเร็ว รู้ว่าผู้วิจัยต้องการอะไร จึงให้คำตอบที่ต้องการโดยไม่เสียเวลามากนัก นอกจากนี้ในการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นนามธรรม ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูงน่าจะสามารถแยกแยะ อธิบายความแตกต่างได้ดีกว่าผู้ที่ได้รับการศึกษาเฉพาะภาคบังคับหรือต่ำกว่า

จ) <u>อาชีพ</u> อาชีพของผู้บอกภาษาสำหรับการวิจัยครั้งนี้ คือ รับราชการ ซึ่งโดยทั่วไปจะไม่เป็นที่นิยมเลือกเป็นผู้บอกภาษา เนื่องจากเป็นอาชีพที่มีโอกาสติดต่อ พบปะกับคนถิ่นอื่น ๆ ทำให้อาจจะรับภาษาถิ่นเหล่านั้นมาใช้ปะปนกับภาษาถิ่นของตน ผู้วิจัยตระหนักดีถึงข้อเสียดังกล่าว จึงได้พยายามเลือกเฟ้นผู้บอกภาษาเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นพิเศษ โดยสืบสอบประวัติอาชีพของบิดามารดาเป็นเกณฑ์พิจารณาที่สำคัญ ซึ่งจะเลือกเฉพาะผู้ที่บิดามารดามีอาชีพทำนา ทำสวน ทำไร่ หรือทำประมงเท่านั้น ด้วยผู้วิจัยเชื่อว่า ถ้าได้ผู้บอกภาษาที่มีคุณสมบัติตามข้อ ค) ช่วงเวลา 20 ปี ที่เติบโตในครอบครัวซึ่งมีอาชีพดังกล่าว ย่อมเป็นเวลานานเพียงพอที่จะพิจารณาคัดเลือกเป็นผู้บอกภาษาสำหรับการวิจัยประเภทนี้ได้

ฉ) <u>คู่สมรส</u> ด้วยเหตุที่ได้กำหนดช่วงอายุของผู้บอกภาษาไว้ (ตามข้อ ค) ผู้วิจัยเห็นว่าคนวัยนี้มักจะมีครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ จึงต้องพิจารณาภูมิหลังของคู่สมรสประกอบด้วย กล่าวคือ ถ้าเป็นผู้ที่มีครอบครัวแล้ว คู่สมรสจะต้องเป็นคนหมู่บ้านเดียวกันกับผู้บอกภาษา หรือถ้าเป็นคนต่างถิ่น ก็จะต้องเป็นคนถิ่นอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ชาวไทยถิ่นใต้ ทั้งนี้เพื่อจะได้แน่ใจว่าผู้บอกภาษายังคงรักษาภาษาถิ่นเดิมของตนไว้ได้มากอยู่ หากจะมีการแปรบ้างก็คงจะเป็นส่วนน้อย

ช) <u>ความสามารถในการใช้ภาษาและคุณสมบัติอื่น ๆ</u> ผู้บอกภาษาทุกคนใช้ภาษาถิ่นของตนในชีวิตประจำวันกับบุคคลในครอบครัว (ตามข้อ ก) เป็นผู้ที่สามารถพูดจาได้ชัดเจน มีไหวพริบดี และแคล่วคล่องว่องไวในการตอบคำถามต่าง ๆ นอกจากนี้ต้องเป็นผู้ที่ยินดีและเต็มใจให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลด้วยดีโดยตลอด

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้บอกภาษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้บอกภาษาซึ่งมีคุณสมบัติครบถ้วนตามข้อกำหนดไว้จำนวน 3 คน เพื่อใช้เป็นตัวแทนภาษาถิ่นของจังหวัดที่ต้องการศึกษาวิจัย คือ

1. นายดำรง บุตรเริ่ม อายุ 35 ปี โสด เกิดที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี อาชีพรับราชการ สถานที่ทำงานปัจจุบันคือ ศูนย์สงเคราะห์และพัฒนาชาวเขา อ.เมือง จ.กาญจนบุรี บิดามารดามีอาชีพทำนา ทำสวน ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ บ้านเลขที่ 59 ต.เวียง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี

2. นายประสม มูสิกะชาติ อายุ 36 ปี โสด เกิดที่อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อาชีพรับราชการ สถานที่ทำงานปัจจุบันคือ โรงพยาบาลพหลพลพยุหเสนา อ.เมือง จ.กาญจนบุรี บิดามารดามีอาชีพทำนา และทำประมง ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ บ้านเลขที่ 106 หมู่ 3 ต.ทุ่งตำเสา อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

3. นายจรัล สารรักษ์ อายุ 37 ปี เกิดที่อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช อาชีพรับราชการ สถานที่ทำงานคือ วิทยาลัยครูกาญจนบุรี อ.เมือง จ.กาญจนบุรี คู่สมรสเป็นคนจังหวัดกรุงเทพฯ บิดามารดาอาชีพทำนา และทำประมง ตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ บ้านเลขที่ 76 หมู่ที่ 3 ต.ควนชุบ อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช

2.2.3 การเก็บข้อมูลภาคสนาม การดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องนี้มีรายละเอียด ดังนี้คือ

ก) เครื่องมือเครื่องใช้ในการศึกษา ได้แก่

1. รายการหน่วยอรรถจำนวน 2,616 หน่วยอรรถ ซึ่งเตรียมไว้ในรูปของบัตรคำ

2. อุปกรณ์การเก็บข้อมูล ได้แก่ ของจริง และรูปภาพ

3. แถบบันทึกเสียงชนิดตลับ

ข) วิธีการเก็บรวมรวมข้อมูล มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา กับการบันทึกข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเดียวกันกับการศึกษาใน "โครงการนำร่อง"[1]

---

[1]ดูรายละเอียด หน้า 32 - 33.

2.2.4 ผลของการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาทั้ง 3 คนในช่วงระยะเวลาเดียวกัน โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2526 และเสร็จสิ้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2526 รวมเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล 3 $\frac{1}{2}$ เดือน เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วนเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยก็นำหน่วยอรรถทั้งหมดมาเรียบเรียงใหม่อีกครั้งเพื่อความสะดวกในการตรวจสอบข้อมูลกับผู้บอกภาษา ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลที่ได้มามีความถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด หรือถ้าหากว่าในระหว่างการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยลืมซักถามรายละเอียดบางอย่างก็จะได้ถือโอกาสตรวจสอบไปในตัว ผู้วิจัยใช้เวลา $\frac{1}{2}$ เดือน ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผลของการเก็บข้อมูลภาคสนามในครั้งนี้ เป็นที่น่าพอใจมากเพราะผู้บอกภาษาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดียิ่งโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไหวพริบและความฉลาดของผู้บอกภาษาทุกคน มีส่วนช่วยให้การดำเนินงานในขั้นนี้เป็นไปอย่างราบรื่นตามที่คาดหวัง ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากผู้บอกภาษาครบทุกจุดจำนวน 2,602 หน่วยอรรถ ส่วนอีก 14 หน่วยอรรถ ได้จากผู้บอกภาษาบางจุดเท่านั้น[1]

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.1 การวิเคราะห์ศัพท์

นำข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมได้ มาดำเนินการดังต่อไปนี้

ก) คัดเลือกประเภทหน่วยอรรถที่จะนำมาวิเคราะห์ โดยเลือกเฉพาะหน่วยอรรถที่ผู้บอกภาษาให้ข้อมูลไว้ครบถ้วนทั้ง 3 ถิ่นเท่านั้น

ข) วิเคราะห์หน่วยอรรถที่คัดเลือกแล้วจากข้อ ก) เพื่อหาว่าแต่ละหน่วยอรรถมีจำนวนศัพท์กี่ศัพท์ และแต่ละศัพท์มีรูปแปรหรือไม่ โดยมีขั้นตอนและใช้หลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้[2]

---

[1]ดูหน่วยอรรถที่มีอักษร "ฉ" ในภาคผนวก

[2]ดูการวิเคราะห์ศัพท์ ในบทที่ 3 หน้า 44.

2.3.2 การเปรียบเทียบศัพท์

การเปรียบเทียบศัพท์ในภาษาถิ่นทั้งสาม เพื่อดูว่ามีความคล้ายคลึงหรือแตกต่างกันอย่างไร มี 2 ขั้นตอนคือ

ก) ขั้นตอนที่ 1 พิจารณาว่าแต่ละจุดเก็บข้อมูลใช้ศัพท์อะไรบ้างแทนหน่วยอรรถเดียวกัน และจัดเป็นกระสวนโดยพิจารณาว่าศัพท์แต่ละศัพท์ใช้ที่จุดใดบ้าง[1]

ข) ขั้นตอนที่ 2 พิจารณาจัดกระสวนต่าง ๆ ที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 เป็นรูปแบบ โดยพิจารณาการแปรของศัพท์ทุกศัพท์ที่จุดเก็บข้อมูลแต่ละจุดใช้แทนหน่วยอรรถเดียวกัน[2]

2.4 การเสนอผลการวิเคราะห์

เมื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบศัพท์แล้ว นำผลเสนอในรูปของตาราง

2.5 สรุปผลการวิเคราะห์

- สรุปผล
- อภิปรายผล
- ข้อเสนอแนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

[1] ดูรายละเอียด หน้า 78 - 95.

[2] ดูรายละเอียด หน้า 95 - 101.